

บทที่ 5

งานปอยสังขารกับสังคมทวิลักษณ์ หมู่บ้านบ้านถิ่น เชียงรุ่ง

5.1 สังคมทวิลักษณ์มองผ่านกิจกรรมในงานปอยสังขาร หมู่บ้านบ้านถิ่น

โดยลักษณะของงาน งานปอยสังขารเป็นประเพณีที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม วิถีชีวิตและจารีตของชาวไทลื้อสิบสองพันนา การเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงของงานปอยสังขารของหมู่บ้านบ้านถิ่นจึงแสดงออกถึงการผสมผสานทางสังคมระหว่างสังคมจารีตของชาวไทลื้อในชุมชนกับสังคมที่อยู่ในกระแสการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างทางวัตถุ ภาพสังคมทวิลักษณ์ในงานปอยสังขารปรากฏชัดเจนจากการคู่ขนานกันไประหว่างงานปอยสังขารของชุมชนกับงานเทศกาลสดาน้ำ กิจกรรมและพิธีกรรมหลายอย่างในงานปอยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งโดยชาวไทลื้อเองและโดยชาวจีนฮั่น กิจกรรมบางอย่างกลายเป็นเพียงอดีตที่แม้แต่ชาวไทลื้อบ้านถิ่นเองก็ไม่ให้ความสำคัญ ขณะที่กิจกรรมบั้นเทิงที่แปลกใหม่มาเพิ่มเติมและสร้างสีสันให้กับบรรยากาศของเทศกาล

5.1.1 กิจกรรมที่คงตามจารีตเดิม

กิจกรรมงานปอยสังขารของหมู่บ้านบ้านถิ่นที่ยังคงยึดถือปฏิบัติตามแบบจารีตและมีแนวโน้มว่าจะยังคงรักษาความดั้งเดิมต่อไป ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการตานหมูข้าว การสงฆ์พระพุทธรูปและการก่อเจดีย์ทราย ความสืบเนื่องของกิจกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ระหว่างพุทธศาสนากับสังคมไทลื้อ สิบสองพันนา แม้ว่าในช่วงหนึ่งพุทธศาสนาในสิบสองพันนาจะขาดการสืบทอดไปถึงสิบปี แต่การฟื้นฟูกลับขึ้นมาใหม่ในภายหลังก็เป็นการพิสูจน์ศรัทธาของชาวไทลื้อ และเป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป จะพบว่า ปัจจยภายในซึ่งในที่นี้หมายถึงความเชื่อและความศรัทธาของชาวไทลื้อในชุมชนต่อพุทธศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญต่อการธำรงรักษาประเพณีแบบจารีตของตน ในขณะที่ปัจจัยภายนอกโดยเฉพาะนโยบายของภาครัฐก็มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้กับพิธีกรรมทางศาสนา

5.1.2 กิจกรรมที่มีการปรับเปลี่ยน

กิจกรรมงานปอยสังขารบ้านถิ่นที่มีการปรับเปลี่ยนทั้งในส่วนของเนื้อหากิจกรรม และการเข้าร่วมของชาวไทลื้อ หมู่บ้านบ้านถิ่น ได้แก่ การฟ้อนรำเพื่อความบันเทิง การจุดบั้งไฟและการไหว้ใจบ้าน การเปลี่ยนแปลงของการฟ้อนรำเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบและความหมาย การฟ้อนนี้จัดขึ้นระหว่างกลุ่มหมู่บ้านบริเวณเชียงรุ่งโดยจะจัดในวันเนา ในอดีตการฟ้อนรำเป็น

กิจกรรมที่ไพร่จะได้ใกล้ชิดกับชนชั้นปกครองและได้เข้าร่วมกิจกรรมบันเทิงร่วมกัน เป็นกิจกรรมเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างนายกับบ่าวในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ในโครงสร้างการปกครองแบบเก่า ชาวไทลื้อที่อยู่ในชนชั้นไพร่ให้ความเคารพนับถือชนชั้นเจ้าทั้งในฐานะผู้ที่มีบุญบารมีเหนือหัวและในฐานะผู้ปกครองโดยธรรม ในขณะที่การพื่อนรำในปัจจุบันมีภาพเจ้านายซึ่งก็คือผู้ว่าการเขตสิบสองปันนาถูกรุมล้อมด้วยชาวบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิง ซึ่งตามธรรมเนียมในปัจจุบันนายจะต้องมอบเงินหรือเหล่าจำนวนหนึ่งให้เพื่อเป็นค่าผ่านทาง เป็นการแสดงการหยอกเย้าระหว่างนายกับบ่าวที่จะมีความอ่อนประนเฉพาะในช่วงงานปอยนี้เท่านั้น กิจกรรมนี้แสดงให้เห็นถึงการข้ามชนชั้นระหว่างชนชั้นปกครองกับชนชั้นผู้ถูกปกครอง และแม้ว่าปัจจุบันความเคารพต่อเจ้านายของชาวไทลื้อจะไม่เสื่อมคลาย แต่ก็ไม่ใช่การเคารพนับถือในบารมีที่ล้นเหลือ เป็นการให้ความนับถือในฐานะที่เป็นตัวแทนชาวไทลื้อที่ได้ปกครองดินแดนชาวไทลื้อ และเป็นตัวแทนชาวไทลื้อในการรักษาสิทธิประโยชน์ให้กับสิบสองปันนา

การจุดบั้งไฟและการไหว้ใจบ้าน ทั้งสองพิธีกรรมนี้มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อเหนือธรรมชาติ การไหว้ผีสาวเทวดาเพื่อให้ดินฟ้าอุดมสมบูรณ์ ฝนตกต้องตามฤดูกาลและการขอให้ผีประจำหมู่บ้านประจำเรือนของตนปกป้องรักษาผู้คนและทรัพย์สินของบ้านนั้นๆด้วย ปัจจุบันพิธีกรรมทั้งสองอย่างนี้ไม่ได้รับความสนใจจากชาวไทลื้อบ้านถิ่นเท่าที่ควร ซึ่งหมายถึงการลดความเข้มข้นของความเชื่อในความสัมพันธ์ระหว่างผีกับปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำไร่ทำนาของชาวไทลื้อบ้านถิ่น และไม่เพียงแต่การเปลี่ยนแปลงของเนื้อหากิจกรรม คือ ไม่มีการแห่บั้งไฟไปรอบเวียงเหมือนแต่ก่อน ในปัจจุบันจำนวนสลาหรือช่างทำบั้งไฟผู้รู้ขั้นตอนและรู้เทคนิคการทำก็มีจำนวนลดลงมาก เช่นเดียวกับการไหว้ใจบ้านซึ่งทุกบ้านจะต้องมีตัวแทนเข้าร่วม แต่ในปัจจุบันผู้ที่เข้าร่วมเน้นเฉพาะกลุ่มคนที่มีส่วนร่วมในการแซวเรือเท่านั้น และการไหว้ก็เพื่อขอให้ปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุในการแซวเรือ

ด้วยอาชีพหลักของชาวไทลื้อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสภาพดินฟ้าอากาศ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติจึงหมายถึงปริมาณและคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร ในอดีตวิทยาศาสตร์ยังไม่ก้าวหน้าพอที่จะตอบคำถามปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้ ชาวไทลื้อเชื่อว่า พลังและปรากฏการณ์ธรรมชาติต่างๆมีตัวตนและมีความรู้สึกเช่นเดียวกับมนุษย์ การไหว้หรือบูชาวัตถุทางธรรมชาติจึงเป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมา ชาวไทลื้อบูชาดวงอาทิตย์ สายฝน แม่น้ำ พุงนา ต้นไม้และป่าไม้และเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้เป็นที่สถิตของวิญญาณที่มีอิทธิฤทธิ์เหนือมนุษย์ ตามตำนานเล่าว่า เทวดาองค์แรกของชาวไทลื้อเกิดขึ้นตั้งแต่ยุคที่ชาวไทลื้อยังเป็นสังคมล่าสัตว์และเก็บพืชจากป่า เทวดาองค์นี้คือพรานเทพ ชาวไทลื้อบูชาเพื่อให้ตนปลอดภัยจากเหตุเภทภัยต่างๆ หลังจากพัฒนามาเป็นสังคมเกษตรกรรมชาวไทลื้อจึงมีเทพประจำป่า ภูเขา ต้นไม้ น้ำ พื้นดิน หมู่บ้านและเมือง หรือเลื้อบ้านเลื้อ

เมือง (จูเหลียงเหวิน, 1994: 14) แต่ในปัจจุบันชาวไทยลื้อมีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น หลายคนออกจากอาชีพเกษตรกรรมไปทำงานในเมือง เช่น อาชีพบริการ ขับรถและอาชีพอิสระอื่นๆ หมู่บ้านบ้านถิ่นมีหญิงสาวจำนวนมากที่มีรูปร่างหน้าตาดีและมีความสามารถทางภาษาที่ประกอบอาชีพในภาคบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ พนักงานโรงแรม ช่างฟ้อนรำในร้านอาหารและสวนสาธารณะ ส่วนกลุ่มที่มีความรู้มีการศึกษาก็ไม่ต้องการทำงานใช้แรงงานในภาคเกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวไทยลื้อบ้านถิ่นมีส่วนสัมพันธ์กับโครงสร้างรายได้และความเชื่อของแต่ละกลุ่มอาชีพภายในชุมชน กล่าวคือ กลุ่มอาชีพอื่นนอกเหนือจากภาคการเกษตรมีแนวโน้มจะลดบทบาทและความเชื่อต่อผีเทวดาผู้คุ้มครองธรรมชาติ เนื่องจากไม่มีความจำเป็นต้องพึ่งพาความอุดมสมบูรณ์และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมากเท่ากับอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยและการพัฒนาทางเศรษฐกิจยังมีส่วนสำคัญในการทำลายประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทยลื้อ จากการละเลยโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติซึ่งเป็นกลไกในการอยู่ร่วมกันของสังคมชาวนา (Mingsarn Kaosa-ard, 2003: 139)

ช่องว่างของความเชื่อในหมู่ชาวไทยลื้อหมู่บ้านบ้านถิ่นในปัจจุบันจึงสามารถแบ่งออกได้เป็นสามกลุ่ม คือ กลุ่มที่ยังยึดมั่นในความเชื่อเรื่องผีที่เชื่อมโยงกับความแปรปรวนของธรรมชาติ ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มคนสูงอายุที่ดำรงชีพในภาคเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมก่อนที่สิบสองปันนาจะพัฒนาไปสู่ความเป็นเมือง ในทางตรงข้ามกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่มีแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์และมองว่าความเชื่อถือผีเป็นความเชื่อที่งมงาย ส่วนมากเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาแบบสมัยใหม่ เคยใช้ชีวิตอยู่ในเมืองใหญ่ นอกสิบสองปันนาและคลุกคลีกับชาวอันสมัยใหม่ที่ละทิ้งวัฒนธรรมอันดั้งเดิมของตน คนกลุ่มนี้หากไม่ออกไปประกอบอาชีพอื่นภายนอกชุมชนก็จะกลับมาพัฒนาภาคเกษตรกรรมของสิบสองปันนาโดยใช้สารเคมีและเครื่องจักรสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น ลดการพึ่งพาและลดข้อจำกัดทางธรรมชาติให้ได้มากที่สุด กลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มที่มีการปรับตัวไปตามสภาพแวดล้อม คือ เมื่อมีการนำเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้ก็จะมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไป แต่ก็ไม่ทิ้งความเชื่อในเรื่องการบูชาผีสาว ถือเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดเพราะโดยอุปนิสัยแล้วคนไทยลื้อเป็นคนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ปรับตัวได้เป็นอย่างดีและไม่มึนสัสที่รุนแรง กลุ่มสุดท้ายจะอยู่ในช่วงอายุ 30-50 ปีโดยประมาณ และกลุ่มนี้รวมไปถึงคนรุ่นใหม่ชาวไทยลื้อที่มีแนวโน้มจะอยู่ในภาคเกษตรกรรมต่อไปด้วย

5.1.3 กิจกรรมที่เพิ่มเติมเข้ามาใหม่

กิจกรรมที่เพิ่มเติมเข้ามาใหม่ทั้งหมดเป็นกิจกรรมในส่วนของเทศกาลสาดน้ำที่ชาวไทยลื้อบ้านถิ่นไปเข้าร่วมด้วย ได้แก่ ขบวนแห่ต่างๆ การจุดพลุ บอกไฟดอกและแสงสีเสียงที่ริมน้ำโขง ที่สำคัญคือ การขายอาหารไทยลื้อในบรรยากาศงานปอยซึ่งมีส่วนสำคัญในทางเศรษฐกิจต่อชาวไทยลื้อ

มาก กิจกรรมที่มีการสร้างสรรค์ใหม่และเพิ่มเติมเข้ามาเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างให้งานปอยสังขาร เป็นเทศกาลสดน้ำหรือเป็นประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวมากขึ้น กล่าวได้ว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านี้ ไม่ได้มีรากฐานความเชื่อและวัฒนธรรมของชาวไทลื้อ

5.1.4 กิจกรรมที่ถูกละเลยและสูญหายไปนหมู่บ้านบ้านถิ่น

ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่มีนัยและมีพื้นฐานความเชื่อเหนือธรรมชาติ ได้แก่ การทำเสียงดัง จุดประทัดและยิงปืนเพื่อให้เกิดเสียงดังและการชำระล้างทำความสะอาด กิจกรรมเหล่านี้เป็น กิจกรรมที่มีความเชื่อในเรื่องผีและสิ่งเหนือธรรมชาติรองรับอยู่ และเป็นความเชื่อในระดับปัจเจก คือ มีความหมายเป็นการขับไล่เคราะห์ของตนไม่ให้ตามติดไปยังปีใหม่ การสูญหายไปของ กิจกรรมนี้เหตุผลสำคัญเนื่องมาจากการสอดแทรกเข้ามาขององค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และการ เสริมความรู้เกี่ยวกับเรื่องความเชื่อเหนือธรรมชาติโดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีของชนชาติส่วนน้อย ว่าเป็นเรื่องมมาย ไม่อยู่บนหลักความเป็นจริง ความคิดทางวิทยาศาสตร์แรกเริ่มเข้ามาในกลุ่มผู้มี สถานะทางสังคมสูงซึ่งมีโอกาสในการศึกษา และ ต่อมาการศึกษาในระบบโรงเรียนจีนเข้าครอบคลุม พื้นที่ส่วนใหญ่ในสิบสองปันนา เมื่อเปรียบเทียบกิจกรรมที่สูญหายกับกิจกรรมที่มีการปรับเปลี่ยน ในงานปอยของหมู่บ้านบ้านถิ่น คือ การไหว้บ้านและการจุดบั้งไฟซึ่งมีนัยด้านความเชื่อถือผี เพื่อให้ชุมชนได้รับการปกป้องคุ้มครองและขอให้ดินฟ้าอากาศอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก จะเห็นได้ว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องความเชื่อถือผีล้วนแล้วแต่ค่อยๆถูกสังคมมองข้าม ลดความสำคัญ กระทั่งสูญหายไป กระนั้นการที่พิธีกรรมไหว้บ้านและการจุดบั้งไฟซึ่งเป็นพิธีกรรมร่วมชุมชน ยังคงอยู่ที่สะท้อนให้เห็นพลังของวัฒนธรรมชาวไทลื้อที่มีความเข้มแข็งและยึดเหนี่ยวความเหนียว แน่นของชุมชน สรุปได้ว่ากิจกรรมเพื่อชุมชนของชาวไทลื้อบ้านถิ่นยังคงมีความเข้มแข็งมากกว่า กิจกรรมเพื่อปัจเจกซึ่งค่อยๆถูกลบล้างด้วยแนวคิดทางวิทยาศาสตร์

5.2 สัญลักษณ์ทวิลักษณ์ในงานปอยสังขาร

5.2.1 การกลืนกลายของสัญลักษณ์นาคบนเรือชลา

นาค : สัญลักษณ์ ความหมาย ตำนานและความเชื่อ

ชาวไทลื้อเป็นกลุ่มชนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความเชื่อและสถาปนาปิตยกรรมรูปนาคปะปนอยู่ใน สถาปิตยกรรมทางศาสนาเป็นจำนวนมาก ได้แก่ บันไดขึ้นวัด บันไดขึ้นพระธาตุ กำแพงรอบนอก ของวัดและภาพจิตรกรรมฝาผนัง เป็นต้น ความเชื่อเรื่องนาคในสิบสองปันนาล้นนิฐานว่าเข้ามา พร้อมกับพุทธศาสนาเถรวาท แต่เนื่องจากชาวไทลื้อเป็นชนชาติที่นับถือผีมานาน พุทธศาสนาของ ชาวไทลื้อจึงเป็นพุทธในทางโลกมากกว่าทางธรรม หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นพุทธระดับชาวบ้าน นาค จึงเป็นสัตว์ในตำนานที่เป็นเรื่องเล่าและประกอบนิทานปรัมปรามากกว่าจะเป็นสัญลักษณ์ในเชิง

พุทธธรรม¹ นอกจากนี้ยังมีการตีความสัญลักษณ์นาคในสถาปัตยกรรมบ้านเรือนของชาวไทลื้อ ดังที่ปรากฏในคำขับเรื่องการขึ้นบ้านใหม่ซึ่งเล่าว่า พระยาสมมุติผู้เป็นตำนานและเป็นผู้ที่เริ่มต้นการสร้างสรรค้ทั้งหลายทั้งปวงของชาวไทลื้อรวมทั้งบ้านเรือนไทลื้อได้กล่าวถึงเรือนไทลื้อว่า “นกนางแอ่นคาบหญ้าคา นาคาก็คาบขึ้นบันไดมาทำเป็นช่องหอ” หมายถึงพญานาคเป็นผู้นำขึ้นบันไดมาต่อเรือน ในที่นี้หมายถึงบริเวณที่น้ำไหลตกที่ขอบชายคาซึ่งทำเป็นรูปพญานาคเลื้อยลงมาตามแนวลาดชันของหลังคาจนถึงเชิงชาย ซึ่งชาวไทลื้อเชื่อว่าเป็นทางเดินของนาค (บุญยงค์ เกศเทศ, 2546: 116-122)

นิทานและตำนานของชนชาติไทลื้อที่เกี่ยวข้องกับนาค ได้แก่ เรื่องอิทกข์กับเจ้าชายนาค² นิทานปรัมปราเกี่ยวกับการถือกำเนิดของชนชาติไทลื้อที่ถือกำเนิดมาจากนาค แต่เรื่องเล่าที่กล่าวถึงนาคมากที่สุดเห็นจะเป็นนิทานและตำนานเกี่ยวเนื่องกับวันขึ้นปีใหม่นี้เอง เช่น ตำนานการแหงเรือซึ่งปรากฏอย่างชัดเจนในรูปสลักหัวเรือชล่าซึ่งเป็นเรือสำหรับแหงในวันสังขารล่อง ชาวไทลื้อจะแกะสลักไม้เป็นรูปหัวพญานาคแล้วนำมาผูกไว้ที่หัวเรือ ผูกรูปหางนาคที่ท้ายเรือและทาสีบริเวณลำตัวเป็นเกล็ดนาค ส่วนความสวยงามและรายละเอียดของไม้แกะขึ้นอยู่กับช่างฝีมือของแต่ละบ้าน รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านนั้นๆ ด้วย อย่างไรก็ตามรูปสลักบนเรือแหงในปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป บริเวณหัวเรือและหางเรือมีการแกะลวดลายที่ใกล้เคียงกับมังกรตามความเชื่อของชาวฮั่นมากขึ้น ทั้งนี้ในภาษาจีนกลางไม่มีคำที่หมายถึง “นาค” แต่ชาวฮั่นมีสัตว์ในตำนานที่มีรูปร่างและความเป็นมาที่คล้ายคลึงกับนาค ชาวฮั่นเรียกว่า “หลง” (龙) ซึ่งมีความหมายว่า มังกร กิจกรรมการแหงเรือของชาวไทลื้อจึงมีชื่อเรียกในภาษาจีนว่า “ฮวาหลงฉวน” (划龙船) หรือการแหงเรือมังกร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

¹ มีการตีความความหมายของสัญลักษณ์นาคบริเวณสถาปัตยกรรมวัดว่าเป็นสัญลักษณ์แทนน้ำ เนื่องจากปรัชญาทางพุทธซึ่งผสมผสานกับฮินดูของไทยโบราณมีความเชื่อเรื่องเขาพระสุเมรุหรือภูมิจักรวาลซึ่งต้องมีน้ำเป็นส่วนประกอบ นอกจากนี้ในพุทธศาสนามหายานยังใช้สถาปัตยกรรมโบสถ์น้ำเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงการนำพาวินิจฉัย โดยใช้โบสถ์น้ำเป็นพาหนะข้ามน้ำไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์ (สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา, 2529: 114-115)

² เนื้อเรื่องกล่าวถึงเจ้าชายนาคที่ถูกคำสาปกลายเป็นงูใหญ่และพบรักกับอิทกข์ซึ่งเป็นมนุษย์ธรรมดา (เหียนเวินเปียน, เจิงผิง, 2535 :85-89)

ภาพที่ 5.1 เรือแข่งในปัจจุบัน

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

ภาพที่ 5.2 กำแพงนาที่วัดบ้านถื่น

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

ภาพที่ 5.3 กำแพงนาคที่เจดีย์ขาว

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

การกลืนทางสัญลักษณ์เช่นการคาบเกี่ยวผสมผสานระหว่างพญานาคกับมังกรที่ปรากฏในเรื่องเล่าที่สะท้อนให้เห็นถึงการได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอันที่สูงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอิทธิพลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมประกอบกับการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วมากขึ้น การหลั่งไหลเข้ามาของนโยบายการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม พร้อมกันนั้นกระแสวัฒนธรรมอันทั้งที่หยั่งรากลึกและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่เข้ามาพร้อมกับระบบทุนนิยมทางเศรษฐกิจก็ค่อยๆ ถูกซึมซับเข้ามาจากระบบการศึกษาและการติดต่อสัมพันธ์โดยตรงระหว่างชาวฮั่นกับชาวไทลื้อ

การได้รับอิทธิพลจีนฮั่น การพัฒนาทางเศรษฐกิจตลอดจนการสร้างภาพลักษณ์ของชนชาติส่วนน้อยค่อยๆ ส่งผลให้ชาวไทลื้อมีการรับเอาวัฒนธรรมของชาวจีนฮั่นบางส่วนเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมของตนเอง ได้แก่ ค่านิยมการกินที่ทุกวันนี้ ชาวไทลื้อบ้านถิ่นนิยมข้าวเจ้ามากกว่าข้าวเหนียว แนวคิดเกี่ยวกับปีใหม่ซึ่งชาวไทลื้อก็ถือว่าวันตรุษจีนเป็นปีใหม่วันหนึ่งถึงแม้จะไม่มีการทำงานที่ยิ่งใหญ่เช่นงานปอยสังขาร การรับเอาประเพณีและวันสำคัญต่างๆ ของชนชาติฮั่นเข้ามา เช่น วันแรงงานและวันสตรี เช่นเดียวกับการปรับเปลี่ยนรูปทรงพญานาคของเรือแซว อย่างไรก็ตามการกลืนทางสัญลักษณ์นาคและมังกรที่เกิดขึ้นนี้ยังจำกัดอยู่เพียงบริบทของการท่องเที่ยว ในส่วนของสถาปัตยกรรมรูปนาคในวัดซึ่งถึงแม้จะมีกรรือดอนหรือซอมแซมโบสถ์วิหารของวัดในหมู่บ้านต่างๆ แต่สัญลักษณ์นาคยังคงเป็นรูปทรงทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นและมีนัยต่อชาวไทลื้อเช่นเดิมนอกจากนี้ความเชื่อเรื่องนาคไม่เพียงปรากฏในงานสถาปัตยกรรมเท่านั้น ในความคิดความเชื่อของชาวไทลื้อบ้านถิ่นซึ่งมักเป็นกลุ่มผู้ที่มีอายุเกินกว่า 30 ปีขึ้นไปยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับนาคอยู่ ดังที่

เมื่อแก้ว (สัมภาษณ์เมื่อ 13 เมษายน 2004) ได้เล่าถึงความเชื่อของตนว่า พญานาคเป็นผู้คุ้มครองน้ำ โขงและมีอิทธิฤทธิ์มากมาดั่งในตำนาน การกลืนกลายของสัญลักษณ์นาคที่เรือแซวจึงเป็นเพียงปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงอิทธิพลจากวัฒนธรรมอันสมัยใหม่ที่แทรกตัวเข้ามาจากการเปิดพื้นที่การท่องเที่ยวในสิบสองพันนาเท่านั้น

5.2.2 บทบาทในการแซวเรือของเพศหญิง

ผู้หญิงไทลื้อมีโอกาสเข้าร่วมการแซวเรือครั้งแรกในปี ค.ศ. 1974 จากการผลักดันของสหพันธ์สตรีโดยตั้งอยู่บนหลักของความเสมอภาคทางเพศ (Zhong Xiu, 1983: 21) หลักการดังกล่าวถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาทางสังคมที่สืบเนื่องมาจากการที่ผู้หญิงชาวฮั่นถูกประเพณีโบราณกดขี่และกีดกันทางสังคม การเสนอหลักการนี้ของรัฐบาลคอมมิวนิสต์มีวัตถุประสงค์เพื่อการลบล้างประเพณีโบราณที่ยอมรับเพศชายมากกว่าเพศหญิงซึ่งเป็นแนวคิดที่ขัดขวางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ตั้งแต่จีนมีการจัดการปัญหาการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรภายในประเทศด้วยการกำหนดจำนวนบุตรธิดา ชาวจีนฮั่นไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบทจะมีลูกได้เพียง 1 คนเท่านั้น³ และด้วยค่านิยมแต่เดิมที่นิยมบุตรชายมากกว่าบุตรหญิงทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาโดยเฉพาะปัญหาการทำแท้งและปัญหาอาชญากรรมเด็กทารกเพศหญิง⁴ ตลอดจนปัญหาเรื่องทรัพยากรบุคคลที่นายจ้างต้องการจ้างงานผู้ชายมากกว่า เหล่านี้ทำให้รัฐต้องหามาตรการในการแก้ไขปัญหามีที่ที่ว่าจะรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ การผลักดันหลักการเรื่องความเท่าเทียมทางเพศจึงเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้ผลอย่างจริงจัง มีการระบุในหลักสูตรการศึกษาและปลูกฝังแนวคิดนี้ในหลายๆทาง ซึ่งผลออกมาเป็นที่น่าพอใจ ผู้หญิงชาวฮั่นฮั่นยึดถือหลักการความเท่าเทียมทางเพศนี้มากและจะไม่เลือกแต่งงานกับผู้ชายที่หัวโบราณคร่ำครึซึ่งอาจหมายถึงชีวิตความเป็นอยู่ของฝ่ายหญิงเมื่อแต่งงานไปแล้ว หลักการนี้ไม่ได้ผลักดันเฉพาะในชนชาติฮั่นเท่านั้นชนชาติส่วนน้อยอื่นๆ ก็ได้รับแนวคิดนี้ผ่านระบบการศึกษาเช่นเดียวกัน

แม้ว่าการให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแซวเรือจะเกิดมาจากหลักการความเสมอภาคทางเพศชาย-หญิง กระนั้นถึงปัจจุบันพัฒนาการและการเคลื่อนไหวทางสังคมไทลื้อก็ได้ล้มเลิกแนวคิดดังกล่าวในกิจกรรมแซวเรือลงไปมาก ความเข้มข้นของอุดมการณ์ความเท่าเทียมของชายหญิงเลือนรางไป ชีวิตประจำวันของชาวไทลื้อมีการปรับสภาพเข้าสู่ภาวะเสถียรมากขึ้น ภาพการ

³ นโยบายลูกคนเดียว หรือ one-child policy ถูกนำมาใช้ในช่วงต้นทศวรรษ 1980 เนื่องด้วยผู้นำจีนเล็งเห็นปัญหาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว จึงกำหนดนโยบายให้ชนชาติฮั่นและประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณเมืองมีบุตรธิดาได้เพียง 1 คนเท่านั้น ส่วนชนชาติส่วนน้อยอื่นๆสามารถมีได้ตามที่รัฐบาลกำหนดในที่นี้ชนชาติไทลื้อสามารถมีบุตรธิดาได้ 2 คน

(<http://www.tulane.edu/~rouxbee/kids99/china1.html> วันที่ 21 สิงหาคม ค.ศ. 2005)

⁴ ในปี ค.ศ. 1989 คาดว่ามีอัตราส่วนการทำแท้งสูงถึง 632 ครั้งต่อการตั้งครรภ์ของผู้หญิง 1,000 คน (H. Yuan Tien et al, China's Demographic Dilemmas, Population Bulletin June, 14th 1992 อ้างใน <http://www.avert.org/aidschina.htm>)

เข้าร่วมแซวเรือของหญิงไทลื้อในปัจจุบันจึงไม่ได้สะท้อนแนวคิดความเสมอภาคทางเพศอีกต่อไป ถึงแม้คำตอบต่อคำถามที่ว่า เหตุใดจึงมีผู้หญิงเข้าร่วมแซวเรือจะเป็นเหตุผลเรื่องสิทธิและความเสมอภาคของหญิงชาย แต่ในทางปฏิบัติแล้วเหตุผลนี้ไม่ได้รับความสนใจเท่าใด ทั้งนี้กระทั่งปัจจุบันการแซวเรือก็ยังแสดงบทบาทของตนทั้งในแง่การกระชับความสัมพันธ์ของหมู่บ้านไทลื้อ และในแง่ของการเป็นกิจกรรมเพื่อความบันเทิง การมีผู้หญิงเข้าร่วมกลายเป็นการสร้างสีสันให้กิจกรรมมีความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น เนื่องจากโดยเนื้อหาแล้วการแซวเรือไม่ใช่การแข่งขัน แต่เป็นกิจกรรมการละเล่นชนิดหนึ่ง ความได้เปรียบเสียเปรียบในเชิงกายภาพหญิงชายจึงไม่มีผลต่อกิจกรรมที่ไม่หวังผลแพ้ชนะ ความสนุกสนานของกิจกรรมในปัจจุบันนอกจากการเชียร์ที่มึนขื่นชอบแล้ว ยังอยู่ที่การตั้งวงฟ้อนรำและขอเงินขอเหล้าจากเจ้านายที่ประำพิธิ ซึ่งกิจกรรมหลังนี้ผู้หญิงที่เข้าร่วมแซวมีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆพร้อมกับเรียกความสนุกสนานจากชาวไทลื้อบริเวณใกล้เคียงได้มาก สำหรับบ้านถิ่นยังไม่เคยส่งผู้หญิงเข้าร่วม อ้ายโนน นายบ้านบ้านถิ่นให้เหตุผลว่า การร่วมแซวต้องมีการซ้อมพายเรืออย่างหนักก่อนจะเข้าร่วมในวันจริงเพื่อความพร้อมเพรียงและความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมเอง เหตุนี้จึงไม่ค่อยมีผู้หญิงบ้านถิ่นคนไหนอยากเข้าร่วมนัก แต่หากปีไหนผู้หญิงบ้านถิ่นต้องการร่วมกิจกรรมทางหมู่บ้านก็ยินดีส่งเสริม แนวคิดนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของแม่บ้านชาวบ้านถิ่นที่ให้เหตุผลว่า “การแซวเรือเป็นเรื่องของผู้ชาย ปล่อยให้ทำหน้าที่ของผู้ชายไป” (สัมภาษณ์กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านบ้านถิ่น, 12 เมษายน 2004)

ภาพที่ 5.4 ฝายหญิงในกิจกรรมการแซวเรือเชียงรุ่ง

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

นอกจากภาพรวมของกิจกรรมและแนวคิดของชาวบ้านบ้านถิ่นที่สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของแนวคิดเรื่องสิทธิและความเสมอภาคชายหญิงในสิบสองปันนา กิจกรรมอื่นๆในงานปอยสังขาก็แสดงให้เห็นถึงการแบ่งบทบาทและหน้าที่ของชาวไทลื้อบ้านถิ่นในแต่ละเพศและวัย ได้แก่ บทบาทของผู้หญิงในกิจการภายในบ้าน ทั้งการเตรียมเครื่องแต่งกายให้กับทุกคนในบ้าน การเตรียมของสำหรับทำบุญและการเตรียมความพร้อมอื่นๆภายในบ้าน ขณะที่บทบาทของผู้ชายเป็นเรื่องที่ใช้แรงกายและรับใช้พุทธศาสนาเป็นหลัก เพียงแต่ในปัจจุบันบทบาทของชาวไทลื้อบ้านถิ่นขยายตัวออกไปในเรื่องการปกครองและการนำชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของรัฐมากขึ้นในชีวิตประจำวันก็เช่นกัน ชาวไทลื้อยังคงมีการแบ่งบทบาทและหน้าที่ระหว่างชาย-หญิงอย่างชัดเจน ในที่นี้ชายชาวไทลื้อมีหน้าที่ในการทำนุบำรุงพุทธศาสนาและหน้าที่ในการเป็นแรงงานหลักในไร่นา ส่วนผู้หญิงนอกจากจะเป็นแรงงานในไร่นาแล้ว ยังต้องรับผิดชอบงานบ้านและการนำสินค้าผลิตผลไปขายยังตลาดซึ่งส่วนใหญ่ทั้งคนชายและคนชื้อจะเป็นเพศหญิง

5.2.3 การโยนลูกช่วง การเล่นสาดน้ำ และการแต่งกายของชาวไทลื้อบ้านถิ่น

เหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของสังคมทวิลักษณ์ในงานปอยสังขารหมู่บ้านบ้านถิ่นที่สะท้อนให้เห็นการจัดการของรัฐในการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนชาติไทลื้อ และการผลักดันให้เกิดประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อผลทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

การโยนลูกช่วงและการเล่นสาดน้ำ: จากประเพณีสู่การเล่นทางการท่องเที่ยว

ตามประเพณีแล้วทั้งการโยนลูกช่วงและการรดน้ำของชาวไทลื้อสำหรับคนหนุ่มสาวเป็นกิจกรรมการเกี่ยวพาราตีและการหยอกล้อเพื่อแสดงความสนใจซึ่งกันและกัน ก่อนที่จะนำไปสู่การเลือกคู่ครองและแต่งงานในที่สุด นอกจากกิจกรรมทั้งสองอย่างแล้วในช่วงงานปอยสังขารยังมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้ทำความรู้จักอีกหลายกิจกรรม แต่ละท้องถิ่นก็มีกิจกรรมที่แตกต่างกันไปหรืออาจจะจัดขึ้นคนละช่วงเวลาตามความเหมาะสมของแต่ละที่ กิจกรรมอื่นๆ เช่น การขนทรายเข้าวัด การเตรียมวัตถุดิบเพื่อทำบุญ เช่น การออกไปจับปลา หาผัก ในบางเมืองก็จะให้หนุ่มสาวออกไปเก็บหน่อไม้ในป่าและการขายไก่อุ้มของหญิงสาว เป็นต้น

ปัจจุบันการเล่นลูกช่วงไม่ใช่กิจกรรมเพื่อการเกี่ยวพาราตีระหว่างหนุ่มสาวไทลื้ออีกต่อไป เนื่องจากโอกาสในการทำมาค้าขายสร้างความคุ้นเคยกันระหว่างหนุ่มสาวมีมากขึ้น ทั้งในโรงเรียน ร้านอาหารและการแนะนำกันในกลุ่มเพื่อนฝูง การเล่นลูกช่วงและการเกี่ยวพาราตีแบบต่างๆในปัจจุบันจึงจะไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ด้วยความแปลกใหม่และความคึกคักในการเกี่ยวพาราตีของชาวไทลื้อ การละเล่นโยนลูกโยนจึงได้กลายเป็นสัญลักษณ์ทางประเพณีที่สำคัญของชาวไทลื้อในสายตาชาวอื่น มีการทำลูกโยนขนาดเล็กเป็นสินค้าที่ระลึกและกลายเป็นเครื่องประดับชิ้นหนึ่งในเครื่องแต่งกายประจำชาติของหญิงไทลื้อ ในสวนสาธารณะที่จำลองวิถี

ชีวิตของชาวไทลื้อทุกแห่งมีการแสดงการโยนลูกช่วงให้นักท่องเที่ยวได้ชม จากนั้นจึงให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วม สร้างความสนุกสนานและความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้มาก ในขณะที่การเล่นร่อนน้ำที่กลายมาเป็นการเล่นสาดน้ำ ก็เป็นการละเล่นที่ได้รับความสนใจและสร้างความสนุกสนานให้กับนักท่องเที่ยว ถือเป็นกิจกรรมเด่นและเป็นสัญลักษณ์ของงานเทศกาลปีใหม่ของไทลื้อเลยก็ว่าได้ ทั้งนี้การเล่นสาดน้ำในปัจจุบันจะเล่นกันในเมืองและจะสาดใครก็ได้ที่เดินผ่านไปมาบนท้องถนน โดยมีวัตถุประสงค์ด้านความบันเทิงจากกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ออกมาจากกรอบพฤติกรรมของสังคม การเล่นสาดน้ำจึงไม่ได้มีนัยในการหยอกล้อเกี่ยวพาราตีหรือเสริมสร้างความสัมพันธ์ใดๆระหว่างกัน นอกจากนี้การที่ทั้งภาครัฐและเอกชนพยายามหากิจกรรมเพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาลิสบอนน่าได้ตลอดทั้งปี ด้วยการจัดให้มีการเล่นสาดน้ำ โยนลูกช่วงรวมถึงการทานขนมสอ้อรายวันซึ่งเป็นเรื่องของการตลาด การเน้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งให้รายได้มากโดยมีต้นทุนทางเศรษฐกิจต่ำ อาจเป็นการเลือกเปิดตาเฉพาะด้านเศรษฐกิจโดยไม่มองถึงต้นทุนทางสังคมที่ชาวไทลื้อต้องจ่ายมากขึ้นทุกวัน และจะเป็นประเด็นที่ส่งผลโดยตรงต่อการให้ความหมายกับประเพณีของชนท้องถิ่น รวมไปถึงความเข้าใจและการให้เกียรติซึ่งกันและกันระหว่างชาวฮั่นกับชนชาติส่วนน้อยอีกด้วย

การรื้อฟื้นกิจกรรมการโยนลูกช่วงขึ้นมาใหม่ และการตัดแปลงเพิ่มเติมสีสันให้กับกิจกรรมการร่อนน้ำซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสานสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นการรุกร้าของระบบเศรษฐกิจแบบเปิดและบริโภคนิยม เข้าสู่บริบททางประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทลื้อ ลิสบอนน่า ลักษณะเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า เป็นการสร้างประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวตอบสนองความต้องการของภายนอกมากกว่ารองรับค่านิยม วิถีชีวิตและประเพณีปฏิบัติของคนในชุมชน อย่างไรก็ตามลักษณะการเกิดประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวดังกล่าวก็มีขอบเขตพื้นที่บริเวณในเมืองและรอบนอกเมืองใหญ่เท่านั้น ในเขตชนบทหรือพื้นที่ห่างไกลยังคงรักษาประเพณีและกิจกรรมดั้งเดิมไว้ได้มาก เหตุนี้การควบคู่กันไปของกิจกรรมใหม่และกิจกรรมดั้งเดิมจึงแสดงให้เห็นถึงลักษณะทวีลักษณ์ที่เกิดขึ้นคู่ขนานกันไป ระหว่างงานปอยสังขารซึ่งมีหลักปฏิบัติยึดติดอยู่กับชุมชน กับงานเทศกาลสาดน้ำซึ่งมีเป้าหมายที่การดึงดูดนักท่องเที่ยวจากภายนอก

ผ้าไหมในงานปอยสังขาร

ในวันขึ้นปีใหม่ของทุกปี ทั้งหญิงและชายชาวไทลื้อจะต้องอวดโฉมกันด้วยเครื่องแต่งกายชิ้นใหม่ของตน ด้วยเป็นประเพณีและความเชื่อในการเริ่มต้นสิ่งใหม่ และเป็นหน้าที่สำคัญของหญิงไทลื้อในการทอผ้าปั่นฝ้ายในช่วงเวลาว่างระหว่างปี ในปัจจุบันแม้ว่าชาวไทลื้อจะนิยมซื้อหาผ้าทอจากโรงงานมากกว่าการทอใช้เอง แต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวไม่ได้ส่งผลต่อการปฏิบัติตามความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งใหม่ๆในช่วงเริ่มต้นปีใหม่ ทุกวันนี้ไม่ว่าจะเป็นคนเฒ่าหรือเด็กวัยรุ่น ต่างก็

เตรียมตัดเย็บเครื่องแต่งกายไว้สวมใส่ในช่วงปีใหม่ทั้งสิ้น กระนั้นวิธีการและขั้นตอนอาจเปลี่ยนแปลงไป บางบ้านอาจจะเลิกตัดเย็บเองแล้วจ้างช่างเย็บเสื้อผ้าแทน ขณะที่บางบ้านจะลงมือตัดเย็บเพื่อคนในครอบครัวด้วยตนเอง แต่สาระสำคัญที่ทุกเรือนยึดถือ คือ การสวมใส่ผ้าใหม่

สัญลักษณ์ด้านการแต่งกายของชาวไทยถือบ้านถิ่น เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นทิวทัศน์ในลักษณะทับซ้อนในด้านการให้ความหมายกับการสวมใส่ชุดประจำชนชาติไทยของแต่ละช่วงวัย โดยทั่วไปแล้วชาวไทยในช่วงวัยผู้ใหญ่จะใส่ชุดไทยในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว การสวมใส่ในช่วงปีใหม่จึงมีความหมายเพื่อการใช้สิ่งของใหม่ๆเท่านั้น ในขณะที่เด็กวัยรุ่นและเยาวชนส่วนใหญ่มิมีโอกาสสวมใสน้อยกว่า บางคนตลอดทั้งปีอาจจะไม่ได้มีโอกาสแต่งกายด้วยชุดประจำชนชาติของตนเลย งานปอยปีใหม่จึงเป็นโอกาสสำคัญที่กลุ่มเยาวชนจะได้แต่งกายด้วยชุดไทยที่มีแฟชั่นเปลี่ยนแปลงไปทุกปี อย่างไรก็ตามในปัจจุบันชาวไทยจำนวนมากให้ความหมายกับการสวมใส่ชุดประจำชนชาติของตนเองมากขึ้น คือ นอกเหนือจากด้านความสวยงามและการปฏิบัติตามจารีตประเพณีแล้ว การแต่งกายด้วยชุดไทยในบริบทของงานเทศกาลสาดน้ำ ยังเป็นการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางวัฒนธรรมของชนชาติตน เพื่อให้ชนชาติอื่นซึ่งเป็นผู้มาเยือนได้ตระหนักถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชาวไทย สิบสองพันนาอีกด้วย

สรุปได้ว่าการแปรเปลี่ยนของกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆในงานปอยสังขารหมู่บ้านบ้านถิ่น ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมทางพุทธศาสนาซึ่งเป็นพิธีกรรมที่คงเดิมมากที่สุด พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ชุมชนซึ่งรองรับด้วยความเชื่อเรื่องผีและวัฒนธรรมแบบสังคมชานา เหล่านี้เป็นกิจกรรมที่มีการปรับเปลี่ยนไปจากอดีตในบางประเด็น ส่วนพิธีกรรมที่มีรากฐานความเชื่อถือผีที่มั่นคงเพื่อป้องกันภัยจะเป็นกิจกรรมที่ค่อยๆเลือนหายไปในพฤติกรรมชาวไทยบ้านถิ่น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่ถูกเสริมเติมแต่งเข้ามาใหม่เพื่อสร้างสีสันให้งานเทศกาลสาดน้ำมีบรรยากาศแห่งความรื่นเริงเพื่อการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ การแปรเปลี่ยนของกิจกรรมและพิธีกรรมในงานปอยสังขารเหล่านี้จึงเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นสังคมทิวทัศน์ที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและวิถีคิดของชาวไทยสิบสองพันนาที่แสดงออกมาทางประเพณี

5.3 บทบาทของงานปอยกับสังคมทิวทัศน์

การเสริมสร้างความผูกพันและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกช่วงวัยต่างๆในชุมชน การเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ในรอบปีในฐานะที่เป็นงานบุญสำหรับปีใหม่ที่ชาวไทยต้องเริ่มต้นสิ่งใหม่ๆด้วยจิตใจที่ผ่องใส และการเป็นงานรื่นเริงในช่วงระหว่างการสิ้นสุดของฤดูการทำนาเก่ากับการเริ่มต้นฤดูใหม่ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นบทบาทที่โดดเด่นของงานปอยสังขารแบบจารีตต่อชุมชนชาวไทย ในปัจจุบันแม้ว่างานปอยจะยังแสดงบทบาทดั้งเดิมอยู่แต่ในบางครั้งบทบาทเหล่านั้นก็ค่อยๆเลือน

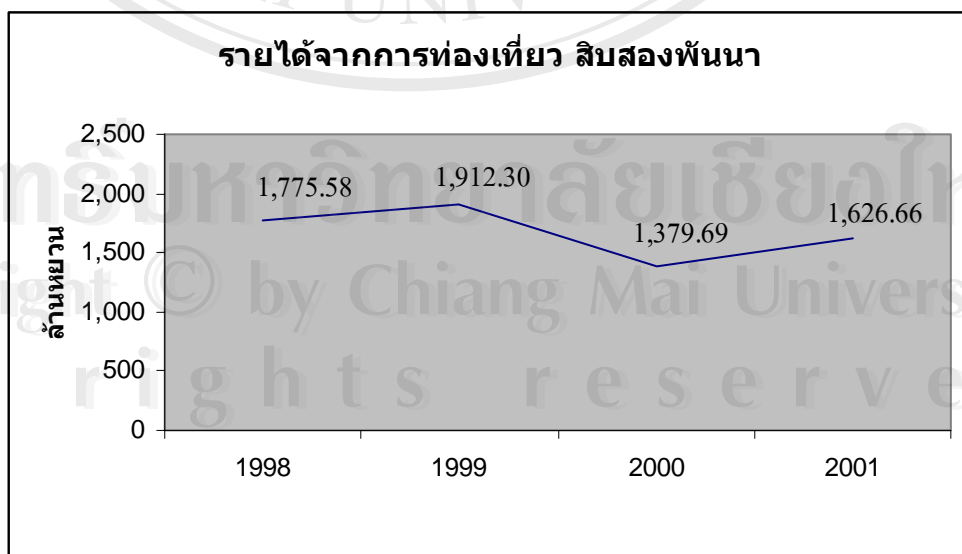

หายไปจากจิตสำนึกของชุมชน ในที่นี้สำหรับหมู่บ้านบ้านถิ่น เชียงรุ่ง งานปอยสังขารได้เพิ่มบทบาทของตนเองตามกระแสการขับเคลื่อนทางสังคม คือ บทบาทในด้านเศรษฐกิจและบทบาทในทางการเมืองของวัฒนธรรมชนชาติ หรือการเรียกร้องความเสมอภาคระหว่างชนชาติผ่านประเพณี ซึ่งบทบาทที่เพิ่มเข้ามาทั้งสองเป็นบทบาทที่รองรับและตอบสนองข้อเรียกร้องของคนต่างกลุ่ม คือ บทบาทในด้านเศรษฐกิจเป็นบทบาทที่รัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์ต้องการ ส่วนบทบาทในทางการเมืองของวัฒนธรรมชนชาติเป็นบทบาทใหม่ที่รับใช้ชาวไทลื้อเป็นหลัก

5.3.1 บทบาทในการรับใช้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

งานปอยปีใหม่ชาวไทลื้อเริ่มเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวชาวเงินพร้อมๆกับการเปิดตัวของสิบสองพันนาในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชนชาติส่วนน้อยและแหล่งท่องเที่ยวทางนิเวศวิทยาที่สำคัญแห่งหนึ่งของมณฑลยูนนาน กิจกรรมที่โดดเด่นที่สุดในเทศกาลปีใหม่ในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวชาวเงินฮั่น คือ การสาธิตน้ำหยอกล้อระหว่างหนุ่มสาว ในแต่ละปีมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาสิบสองพันนาเฉพาะในช่วงเทศกาลนี้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะหากมองในแง่ของเศรษฐกิจและจากเม็ดเงินที่นักท่องเที่ยวเหล่านั้นจะนำมาใช้จ่ายให้เกิดการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจของสิบสองพันนา ด้วยเหตุนี้ภาครัฐ คือ รัฐบาลเชียงรุ่งจึงได้แสดงบทบาทอย่างชัดเจนในการสนับสนุนงานเทศกาลสาธิตน้ำให้เกิดกิจกรรมใหม่ๆเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็ต้องรักษาภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทลื้อในเทศกาลเพื่อคงกลิ่นอายของงานปอยสังขารไทลื้อ

ภาพที่ 5.5 แผนภูมิรายได้จากการท่องเที่ยวของสิบสองพันนา

ที่มา: หวงเจียนกั๋ว (บก.), 2001: 59-61, หวงเจียนกั๋ว (บก.), 2003: 108-109.

ตารางที่ 5.1 จำนวนนักท่องเที่ยวในสิบสองพันนา

จำนวนนักท่องเที่ยว สิบสองพันนา (ค.ศ.1991-2001)		
ปี	นักท่องเที่ยวต่างชาติ	นักท่องเที่ยวในประเทศ
1991	8,400	1,128,600
1992	13,600	1,020,000
1993	15,300	980,000
1994	15,300	1,250,000
1995	23,600	1,510,000
1996	46,200	1,870,000
1997	46,900	1,987,600
1998	48,200	2,211,200
1999*	54,000	2,552,000
2000**	45,000	2,377,000
2001***	36,400	2,470,100

ที่มา: The Yunnan Provincial Tourism Administration อ้างใน Berlie, Jean A., 2001. หวงเจียนกั๋ว (บก.), 2001*, หวงเจียนกั๋ว (บก.), 2002: 412**, หวงเจียนกั๋ว (บก.), 2003***.

ในทุกๆปีรัฐบาลเชียงรุ่งจะจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดและเตรียมงานเทศกาลสาธน้ำ

โดยเฉพาะ การเพิ่มกิจกรรมใหม่ๆเข้ามาก็เป็นผลของการลดจำนวนนักท่องเที่ยวซึ่งอัยคำระบุว่าในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลง ปัญหาหนึ่งสำหรับงานเทศกาลสาธน้ำในบริบทการท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวชาวอันส่วนมากจะไม่มาเที่ยวงานเทศกาลอีกเป็นครั้งที่สอง เพราะเนื้อหานอกเดิมทุกปี นอกจากนี้ผู้เขียนสังเกตเห็นว่ารัฐบาลเชียงรุ่ง รัฐบาลยูนนานรวมทั้งภาคเอกชนส่วนมากพยายามผลักดันการท่องเที่ยวและสร้างความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในทุกทาง ได้แก่ การจัดให้มีการสาธน้ำในสวนสาธารณะของเอกชนทุกวันตลอดปี หมายความว่านักท่องเที่ยวที่ไม่ได้มาในช่วงงานเทศกาลสาธน้ำก็สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศกาลได้ตลอดทั้งปี อีกทั้งในช่วงเทศกาลสาธน้ำ ไม่เพียงเฉพาะสิบสองพันนาเท่านั้นที่มีการจัดกิจกรรม ในสวนสาธารณะชนชาติส่วนน้อยในคุนหมิงก็มีการจัดเทศกาลสาธน้ำในส่วนของหมู่บ้านไทลื้อ และ

เช่นเดียวกันในสวนสาธารณะนี้ก็มีการจัดให้เล่นสาดน้ำได้ทุกวัน แต่ไม่ได้รับความนิยมมากเท่าใน ลีบสองพันนาเองเนื่องจากสภาพอากาศไม่เหมาะสม รัฐบาลเชียงใหม่แก้ปัญหาการลดจำนวนของ นักท่องเที่ยวด้วยการสร้างความพิเศษให้กับงานเทศกาลในแต่ละปี เช่น ในปี ค.ศ. 2003 กำหนดให้ เป็นเทศกาลสาดน้ำปีที่ครบรอบ 50 ปีเขตปกครองตนเองชนชาติไทลีบสองพันนา และในปี ค.ศ. 2004 เป็นปีเทศกาลสาดน้ำนานาชาติ เป็นต้น ในที่นี้จึงเป็นภาครัฐเองที่มีส่วนสำคัญในการดึงเอา งานปอยสังขารไปปรับเป็นเทศกาลสาดน้ำ สร้างกิจกรรมใหม่ๆที่ขาดรากฐานทางวัฒนธรรมไทลื้อ เดิม รวมถึงสนับสนุนและต่อยอดภาพลักษณ์ที่ส่งผลในทางลบต่อชนชาติไทลื้อ ได้แก่ ภาพลักษณ์ ความงามของหญิงไทลื้อ ภาพลักษณ์ด้านความเอาเปรียบของชาวไทลื้อและภาพลักษณ์เกี่ยวกับเรื่อง ทางเพศที่นำมาซึ่งปัญหาการค้าประเวณีในเมืองใหญ่ ลีบสองพันนากลายเป็นเขตที่มีความเสี่ยงใน การติดโรคติดต่อทางเพศสูงขึ้นเรื่อยๆ⁵ นอกจากการค้าประเวณีแล้วลีบสองพันนายังขึ้นชื่อในเรื่อง ของแหล่งบันเทิงเรีงมย์ซึ่งผิดกฎหมายอีกหลายด้าน เช่น คาบาเรต์โชว์ บ่อนการพนันต่างๆซึ่ง สถานที่เหล่านี้เปิดให้บริการอย่างโจ่งแจ้งบริเวณเมืองท่าล่อซึ่งเป็นเขตชายแดนจีน-พม่า

⁵ สัดส่วนผู้ติดเชื้อ HIV ในประเทศจีนมีมากที่สุดทางทิศตะวันตก ได้แก่ ยูนนาน ชินเจียง กวางสีและเสฉวน โดยในยูนนานผู้ที่ ติดเชื้อมากกว่าร้อยละ 50 ถึงร้อยละ 80 มีสาเหตุมาจากการใช้เข็มฉีดยาร่วมกันของผู้ติดยาเสพติด ขณะที่การติดเชื้อผ่านเพศสัมพันธ์ เพิ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษ 1990 และตัวเลขสูงถึงร้อยละ 20 ของผู้ติดเชื้อในปี ค.ศ. 2000 ขณะที่การติดเชื้อจากแม่สู่ลูกยังอยู่ใน ระดับต่ำ กลุ่มผู้ติดเชื้อ HIV สูงสุดคือกลุ่มเยาวชนตั้งแต่อายุ 15-30 ปี สัดส่วนเพศหญิงติดเชื้อมากขึ้นจาก 4:1 ในปี ค.ศ. 1997 มา เป็น 3:1 ในปี 1998 และพื้นที่เสี่ยงภัยเปลี่ยนจากชนบทมาเป็นเมือง จากชายแดนมาสู่ชุมชน (China View (2003) "Yunnan setting up first domestic AIDS prevention, care center", www.xinhuanet.com, December 11,2003.อ้างใน www.avert.org/Aidschina.htm, February 23,2005.)

ภาพที่ 5.6 ป้ายโฆษณาคลินิกรักษาโรคติดต่อทางเพศในหมู่บ้านบริเวณเชิงรุ้ง

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

การที่ภาครัฐนำเอางานปอຍสังขารของชาวไทลื้อไปใช้เพื่อมุ่งหวังการสร้างผลทางเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วน โดยมองข้ามความเสียหายทางวัฒนธรรมต่อชาวไทลื้อซึ่งเป็นเจ้าของประเพณี จึงเป็นดาบสองคมของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ภาครัฐเองก็ไม่อาจมองข้าม และเป็นที่ยืนยันว่าการจัดการสร้างภาพเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวในทุกรูปแบบดังที่ปรากฏในปัจจุบันจะไม่ส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และอาจนำมาซึ่งความเสื่อมโทรมของประเพณีวัฒนธรรม แม้แต่ในหมู่บ้านไทลื้อเอง

5.3.2 บทบาทในการรับใช้ชาวไทลื้อ

งานปอຍสังขารมีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมและการปรับตัวของสังคมทวิลักษณ์ในชุมชนไทลื้อบ้านถิ่น และแม้ว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดสังคมทวิลักษณ์จะมาจากหลายๆ ด้าน ทั้งการพัฒนาทางวัตถุ การถ่ายทอดความคิดแบบวิทยาศาสตร์ผ่านระบบการศึกษาและผ่านกระบวนการจัดกลทางความคิดผ่านสื่อต่างๆ แต่ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าปัจจัยอื่น คือ การที่ชาวไทลื้อได้พบปะสังสรรค์และมีปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากขึ้นกับชาวฮั่น การติดต่อสัมพันธ์กันในชีวิตประจำวันระหว่างชาวไทลื้อกับกลุ่มชาวฮั่นอพยพ กลุ่มพ่อค้าและกลุ่มข้าราชการมีส่วนผลักดันให้เกิดสังคมทวิลักษณ์ในหมู่บ้านถิ่น ทั้งทวิลักษณ์ที่เอนกลับไปสู่การอนุรักษ์เพื่อก่อกำแพงสร้างความแตกต่างทางชาติพันธุ์ และทวิลักษณ์ในการเดินหน้าพัฒนาทางวัตถุ แต่ยิ่งกว่านั้น การปะทะสังสรรค์กันระหว่างชาวไทลื้อที่เป็นเจ้าของงานปอຍสังขารกับชาวฮั่นจากแผ่นดินใหญ่ในฐานะนักท่องเที่ยว ย่อมมีส่วนอย่างมากต่อทิศทางการสังคมทวิลักษณ์ของชาวไทลื้อบ้านถิ่น

ดังได้กล่าวแล้วถึงภาพลักษณ์ของชาวไทลื้อในสายตาชาวฮั่นที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกัน ภาพลักษณ์นี้ถูกบิดเบือนไปมากเมื่อถูกนำมาใช้ในบริบทการท่องเที่ยว

ภาพหญิงสาวไทลื้อในชุดโปรงบางและแนบกายโดยมีฉากหลังเป็นป่าดิบชื้นบ้าง เป็นวัดบ้างหรือเป็นทุ่งนา เหล่านี้เป็นภาพที่ปรากฏอยู่บ่อยครั้งในการโฆษณาทางโทรทัศน์ ในหนังสือนิตยสาร หนังสือภาพและในสถานที่สาธารณะ⁶ ซึ่งเป็นภาพลักษณะที่เลือกดึงเอาเฉพาะบางส่วนของชาวไทลื้อมานำเสนอให้ชาวฮั่นในฐานะนักท่องเที่ยว ชาวไทลื้อถูกมองว่าเป็นชนชาติล้าหลังมีความเชื่ออย่างมกมายในเรื่องผีสาางเทวดา ชายชาวไทลื้อก็เกียจเพราะหากมองจากมุมมองของคนนอกแล้ว ผู้หญิงชาวไทลื้อเป็นกลุ่มที่มีบทบาทค่อนข้างมากทั้งการดูแลความเรียบร้อยในบ้าน การเลี้ยงดูบุตรหลานรวมถึงบทบาทการเป็นแม่ค้าด้วย ขณะที่บทบาทและหน้าที่ของผู้ชายไทลื้อจำกัดอยู่ในที่นาของตนเท่านั้น ในทางตรงข้ามภาพชาวฮั่นที่ถูกถ่ายทอดออกมามักเป็นหญิงชาวฮั่นในชุดสมัยใหม่อาศัยและดำเนินชีวิตอยู่ในเมืองใหญ่

ภาพที่ 5.7 สินค้าที่ระลึกส่วนใหญ่แสดงถึงภาพลักษณ์ของหญิงสาวไทลื้อ

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

การถูกมองอย่างบิดเบือนเหล่านี้ทำให้ชาวไทลื้อจำนวนหนึ่งใช้โอกาสงานปอยสังขาร ที่ชาวฮั่นจำนวนนับแสนเดินทางมาสัมผัสบรรยากาศและประเพณีวัฒนธรรมของตนเป็นเวทีในการแสดงขนบประเพณีที่ดีงาม มีคุณค่าและมีค่านิยมที่เหมาะสมต่างจากชาวฮั่นซึ่งประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมส่วนมากถูกทำลายไปในช่วงของการปฏิวัติวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากการแต่งกายด้วยชุดประจำชนชาติของชาวไทลื้อ การใช้ภาษาเพื่อแบ่งแยกชาวฮั่นกับชาวไทลื้อออกจากกันในบริบท

⁶ ในปี ค.ศ.1979 หยวน หยวนเซิงได้รับมอบหมายให้วาดภาพฝาผนังที่สนามบินปักกิ่ง หยวนเลือกวาดภาพวิถีชีวิตชาวไทลื้อในงานประเพณีปอยสังขาร โดยมีฉากหลังเป็นป่าดิบชื้น ภาพชีวิตประจำวันของชาวไทลื้อ คือ ทำนา เดินไร่และอาบน้ำ ซึ่งอากัปกริยาท้ายสุดนี้เป็นภาพที่ล่อแหลมมากในที่สาธารณะ ในปี ค.ศ.1980 ภาพดังกล่าวจึงถูกถอดออกไป (Dru C.Gladney, 1994: 103-104)

ทางวัฒนธรรม หญิงสาวในชุดไทลื้อมักปฏิเสธที่จะถ่ายรูปกับนักท่องเที่ยวเพื่อแสดงถึงความเหมาะสมในวัฒนธรรมของตน และในกลุ่มเยาวชนไทลื้อรุ่นใหม่มักจะยึดถือหลักการรักษาวลสงวนตัวซึ่งเป็นทิศทางที่ตรงกันข้ามกับกลุ่มวัยรุ่นชาวฮั่นที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ นอกจากนี้ในงานปอยสังขารที่ลือสองพันนาชาวไทลื้อยังได้แสดงออกถึงสถานภาพทางสังคมและสิทธิพิเศษที่เหนือกว่านักท่องเที่ยวชาวจีนฮั่น ได้แก่ ในการแสวงหาเส้นทางฝ่ายจัดงานจะจัดเตรียมพื้นที่ให้ชาวไทลื้อซึ่งเป็นสมาชิกของหมู่บ้านที่ร่วมแขวงบริเวณที่จัดงาน ซึ่งชาวไทลื้อจะอนุญาตให้ชาวไทลื้อจากที่ต่าง ๆ มาพักผ่อนได้ แต่หากเป็นนักท่องเที่ยวชาวจีนฮั่นแล้วแต่ละซุ่มจะมีทหารยามของหมู่บ้านคอยทำหน้าที่กันผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป หรือการสาดน้ำวันพระยวันชาวไทลื้อที่สวมชุดประจำชนชาติและเดินขบวนรดน้ำไปกับหมู่บ้านจะเล่นน้ำกันอย่างมีวัฒนธรรม โดยใช้ขันหรือกระป๋องตักน้ำมารดกัน ไม่ใช่ปั่นฉีดน้ำหรือวิธีการสาดน้ำอย่างรุนแรงเหมือนที่นักท่องเที่ยวชาวจีนฮั่นเล่น เหล่านี้มีนัยในการแสดงออกถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันสุภาพคิงามของชาวไทลื้อ และยังเป็นการตอบโต้ความไม่เป็นธรรมที่ชาวไทลื้อได้รับเมื่ออยู่นอกชุมชนจากการดูหมิ่นของชนชาติอื่นอีกด้วย

5.4 ความสำคัญของงานปอยต่อสังคมทวิลักษณ์

ชาวไทลื้อลือสองพันนาในปัจจุบันดำรงอยู่ในสถานะประชากรจีนที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในเขตแดนของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน อยู่ภายใต้กรอบการปกครอง แนวทางการพัฒนาและนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลกลาง ชาวไทลื้อจึงต้องมีการปรับตัวต่อการดำรงอยู่ดังที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของสังคมทวิลักษณ์ ซึ่งเป็นลักษณะทวิลักษณ์ที่มีการเคลื่อนไหวแปรเปลี่ยนตามกระแสและสภาพการณ์ทางสังคมอยู่ตลอดเวลา ดังเช่นในบางช่วง ทวิลักษณ์มีการโน้มเอียงตามความเข้มงวดของการเมือง ได้แก่ การแสดงออกซึ่งความเป็นหนึ่งเดียวของประเทศในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม ภายใต้สภาวะการกดดันความแตกต่างในทุกๆด้าน รวมทั้งความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ต่อมาเติ้งเสี่ยวผิงขึ้นสู่อำนาจภายหลังการเสียชีวิตของเหมาเจ๋อตุง ทิศทางการพัฒนาประเทศหันไปเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจโดยการนำประเทศเข้าสู่เวทีโลก นับแต่นั้นมาประเทศจีนก็มีความโน้มเอียงไปในทางวัตถุนิยมมากขึ้น รวมทั้งหมู่บ้านบ้านถิ่นซึ่งลักษณะทวิลักษณ์ก็เอนเอียงไปตามกระแสหลักในสังคมจีนด้วย อย่างไรก็ตามการแปรเปลี่ยนของสังคมทวิลักษณ์ในแต่ละช่วงจะมีปัจจัยที่รักษาความสมดุลของสังคมไว้ไม่ให้เอนเอียงมากเกินไป กระทั่งวัฒนธรรมและความเป็นไทลื้อถูกกลืนหายไป

ปัจจัยที่รักษาสมดุลของสังคมทวิลักษณ์บ้านถิ่นที่สำคัญ คือ ปัจจัยภายในจากรากฐานชุมชนไทลื้อ โดยเฉพาะปัจจัยด้านความเชื่อและความสัมพันธ์ในชุมชน ในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมซึ่ง

ถือเป็นช่วงเวลาที่มีความรุนแรงทางการเมืองเข้าครอบงำสภาพสังคมไทยเป็นอย่างมากที่สุด แต่เมื่อสิ้นสุดช่วงเวลาดังกล่าวพุทธศาสนาก็ได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ พร้อมๆกับการฟื้นฟูสภาพสังคมไทยที่ค่อยๆเข้มแข็งขึ้น กระทั่งภายหลังทศวรรษ 1990 ที่ความโน้มเอียงของสังคมทวีลักษณะเป็นไปในทางวัตถุนิยม มีการปรับตัวเข้าหาความสะดวกสบายและค่านิยมความทันสมัยแบบชาวอันสมัยใหม่ ซึ่งก็คือ การเปิดสังคมของชาวไทยสู่โลกภายนอกมากขึ้น ดังนั้นปัจจัยภายในที่มีประจักษ์สวนทางกับกระแสหลักจึงไม่สามารถต้านทานและรักษาสมดุลของสังคมทวีลักษณะได้มากเช่นเดิม อย่างไรก็ตามในขณะที่กระแสการพัฒนาที่มีความรุนแรงกว่ากระแสการอนุรักษ์ งานปีใหม่ของไทลื้อของหมู่บ้านบ้านถิ่นซึ่งรวมทั้งงานปอยสังขารและเทศกาลสาดน้ำ ก็ได้กลายมาเป็นอีกปัจจัยที่ช่วยในการรักษาสมดุลของสังคม เนื่องจากช่วงงานประเพณีปีใหม่ของไทลื้อนี้เป็นช่วงเวลาที่ชาวไทลื้อบ้านถิ่นจะได้ติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับนักท่องเที่ยวชาวอันซึ่งเป็นกลุ่มตัวแทนชาวอันฐานะดีจากเมืองใหญ่ และเป็นกลุ่มที่มีภาพลักษณ์ที่ชัดเจนต่อชาวไทลื้อ การปะทะกันโดยตรงของชนชาติไทลื้อกับชนชาติอันในเทศกาลงานปอยจึงมีผลผลักดันให้ชาวไทลื้อหันกลับมามองวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนเอง เพื่อเป็นการตอบโต้มุมมองที่บิดเบือนของชาวอัน เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของตนในเขตพื้นที่ปกครองตนเองของชนชาติไทลื้อ โดยชาวไทลื้อบ้านถิ่นใช้เครื่องมือทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของตนในการแสดงออก ได้แก่ ภาษา การแต่งกายและการแสดงพฤติกรรมตามขนบธรรมเนียม ซึ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ชาวไทลื้อภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับความอ่อนแอของวัฒนธรรมอันโบราณ

ไม่เพียงแต่มีผลในด้านการรักษาสมดุลของสังคมทวีลักษณะเท่านั้น งานปอยสังขารยังส่งผลดีต่อทางเงินในด้านภาพลักษณ์ความเป็นหนึ่งเดียวในความหลากหลายของประเทศจีน หากตีความงานปีใหม่ของไทลื้อว่าเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างชาวอันกับชาวไทลื้อ และในมุมมองของรัฐ เทศกาลนี้เป็นเทศกาลที่ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ คือ ทางภาครัฐได้กระตุ้นเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ได้มีโอกาสในการกระจายการพัฒนาไปยังส่วนต่างๆในสิบสองปันนา อีกทั้งงานเทศกาลยังเป็นการเชื่อมโยงให้ชนชาติไทลื้อได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคมภายนอกมากขึ้น ในส่วนของนักท่องเที่ยวนอกจากจะได้รับประโยชน์ด้านรายได้จากนักท่องเที่ยวแล้ว ชาวไทลื้อยังจะได้แสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ตนภาคภูมิใจ ด้วยเหตุผลต่างๆเหล่านี้ แ่งหนึ่งงานปอยสังขารจึงถูกสร้างให้เป็นสัญลักษณ์ของทวีลักษณ์หรือการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติภายใต้ความแตกต่างทางภาษา วัฒนธรรมและเชื้อชาติของชาวอันกับชาวไทลื้อ เท่ากับเป็นการปฏิเสธข้อสงสัยในเรื่องการกลืนชาติของจีน อีกทั้งยังสามารถตีความงานปอยปีใหม่ของไทลื้อยุคปัจจุบันซึ่งปรากฏลักษณะคู่ขนานของงานปอยสังขารกับเทศกาลสาดน้ำ

ว่าเป็นการนำเสนอความเป็นไปได้ในการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (เทศบาลตาน้ำ) โดยไม่ทำลาย
ความเป็นท้องถิ่น และเอกลักษณ์ของชาติในท้องถิ่น (งานปอยสังขาร)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved